

Hand-Out #4.1 Veel meer dan niet doodslaan

Tekstgedeelte

21 U hebt gehoord dat tegen het voorgeslacht gezegd is:

U zult niet doden;

en: Wie doodt, zal door de rechtbank schuldig bevonden worden.

22 Maar ik zeg u:

Al wie ten onrechte boos is op zijn broeder, zal schuldig bevonden worden door de rechtbank.

En al wie tegen zijn broeder zegt: Raka! zal schuldig bevonden worden door de Raad;

maar al wie zegt: Dwaas! die zal schuldig bevonden worden tot het helse vuur.

23 Als u dan uw gave op het altaar offert en u zich daar herinnert dat uw broeder iets tegen u heeft,

24 laat uw gave daar bij het altaar achter en ga heen, verzoen u eerst met uw broeder en kom dan terug en offer uw gave.

25 Stel u zo snel mogelijk welwillend op tegenover uw tegenpartij, terwijl u nog met hem onderweg bent; opdat de tegenpartij u niet misschien aan de rechter overlevert en de rechter u aan de gerechtsdienaar overlevert en u in de gevangenis geworpen wordt.

26 Voorwaar, ik zeg u: U zult daar beslist niet uitkomen, voordat u de laatste quadrans betaald hebt.

Inleiding

Dit is het eerste van 6 voorbeelden waarin Jezus laat zien hoe diep de gerechtigheid van het Koninkrijk reikt en hoe overvloedig deze is. Het is dus een illustratie bij de verzen 17-20, over de overvloedige gerechtigheid van het Koninkrijk. Houdt les 4.0 dus bij de hand!

Het lijkt geen toeval dat het eerste voorbeeld over de wortels van moord en doodslag gaat: (ongerechtvaardigde) woede, minachting, ontmenselijking van de ander. Dat deze onderliggende gevoelens en neigingen heel veel schade veroorzaken of in stand houden aan onze naasten is duidelijk. Alle grote conflicten in de wereld van vandaag hebben woede, minachting zelfs het ontmenselijken van de ander als brandstof. Is dat geen hopeloze situatie?

Jezus leert zijn leerlingen een hoopvolle andere weg. Een weg van bereidheid om tot verzoening te komen, om daarin voorop te gaan, zelfs als het tegen ons gevoel ingaat. Want Jezus weet: alleen de overvloedige gerechtigheid van het Koninkrijk kan reiken tot in het hart, de plek waar dit kwaad zich genesteld heeft.

De inhoud van de levensles

In de les van vandaag neemt Jezus ons mee naar de diepten van het gebod om niet dood te slaan. Wanneer we dit gebod benaderen vanuit de 'gerechtigheid van de schriftgeleerden en Farizeeën' (5:20) blijft in de ogen van Jezus te veel aan de buitenkant, de oppervlakte hangen. Zolang we iemand niet daadwerkelijk doodslaan is het ok. Jezus neemt ons eerst mee naar de diepste wortels van doodslag (21-22) en geeft vervolgens twee voorbeelden hoe vanuit de gerechtigheid van het Koninkrijk de ban van boosheid, minachting en ontmenselijking gebroken kan worden: door de bereidheid om vergeving te vragen (23-24) en door een welwillende houding in juridische conflicten (25-25). Let op: Jezus schrijft hier geen nieuwe wet voor, maar Hij leidt ons hier naar de overvloedige bron van liefde en gerechtigheid die, wanneer we die ontvangen, ons leven in harmonie brengt met het zijne. Jezus richt onze aandacht met een verbazingwekkende positiviteit op de naaste die we moeten liefhebben zoals God liefheeft.

A. De beerput van boosheid en minachting (21-22)

Als we ons hart gaan onderzoeken dan vinden we daar drie destructieve neigingen, die vaak ook nog eens een samenhangende weg naar beneden laten zien. In deze twee verzen geeft Jezus een grondige diagnose van ons hart.

a. *Al wie ten onrechte boos is op zijn broeder (21a)*

Boosheid is op zich geen zonde en kan een hele goede werking hebben in de het aanklagen van het kwaad. Wie onrecht constateert mag, net als onze Schepper, in heilige boosheid ontsteken. Het wordt echter een ander verhaal als boosheid kwaadaárdig wordt. Kwaadaardigheid betekent dat we de ander pijn willen doen. Dit soort boosheid wordt dan een uitdrukking van onze kwade wil, van kwaadwilligheid dus. Die kwaadwilligheid kunnen we ruimte geven, maar ook gaan koesteren en voeden. Vrijwel altijd zit onder dit soort woede een gevoel van trots en zelfrechtvaardiging. En daaronder zit eigenlijk altijd een verwond ego.

Dit soort woede is 'onterecht' (zoals de HSV het vertaalt) omdat deze meer te maken heeft met het eigen ego dan met de zaak die het betreft.

-zal schuldig bevonden worden door de rechtbank: voor boosheid worden we in onze wereld niet aangeklaagd, maar Jezus wil zeggen: zo zwaar weegt onterechte woede in het licht van Gods Koninkrijk. Zo zwaar weegt de kwaadaardige gezindheid.

b. *En al wie tegen zijn broeder zegt: Raka! (21b)*

De Aramese term *raka* werd in Jezus' tijd gebruikt om minachting voor iemand uit te drukken en hem of haar te bestempelen als een verachtelijk iemand. Wellicht is het woord afgeleid van het rochelende geluid dat iemand maakt als hij zijn keel schraapt om op de grond te spugen.

Minachting gaat dus dieper, is erger, dan woede. Als je iemand minacht kan het je niet schelen of hij of zij gekwetst wordt. Je kunt boos zijn op iemand zonder zijn waarde aan te tasten, maar als er minachting in het spel komt, komt ook de waarde van de ander op het spel te staan.

In onze taal hebben we een enorm vocabulaire aan scheldwoorden die we hier maar niet gaan opsommen. Vaak hebben ze een seksuele lading, soms zijn ze racistisch of cultureel getint, meestal zijn ze gewoon vernederend. Een leerling van Jezus zou deze woorden nooit mogen uitspreken.

-Zal schuldig worden bevonden door de Raad: Dit was in Bijbelse tijden de hoogste rechtbank. Zo zwaar weegt minachting dus in het licht van het Koninkrijk, dat het voor de hoogste rechter zou moeten komen. Zo zwaar weegt de gezindheid van minachting.

c. *Maar al wie zegt: Dwaas! (21c)*

Het is voor ons lastig na te voelen dat het woord 'dwaas' naar Jezus' gevoel het toppunt van minachting uitdrukte. In onze taal heeft een woord als 'sukkel' zijn destructieve kracht verloren. Het woord 'dwaas' kan zelfs een beetje een geuzennaam zijn.

In het Bijbelse spraakgebruik staat de dwaas echter voor een combinatie van stompzinnigheid en rebellie tegen God en alles waar verstandige mensen voor staan. Zie het Spreukenboek.

Het woord 'dwaas' gaat dus richting ontmenselijking en absolute canceling van de ander. Een ander zo benaderen is schadelijker dan wat ook. In het woord 'dwaas' is al het kwade aanwezig van boosheid en minachting.

-Die zal schuldig bevonden worden tot het helse vuur: 'Mensen die zo met anderen omgaan, passen onmogelijk binnen het koninkrijk van God, want hun leven is daar totaal niet mee in overeenstemming'. Zo zwaar weegt gezindheid van ontmenselijking.

B. Eerste positieve voorbeeld van de gezindheid van het Koninkrijk (23-24)

-als u dan uw gave op het altaar offert ... laat uw gave daar bij het altaar: deze offerhandelingen behoorde tot de heiligste in het Jodendom. Vergelijk het maar met: je staat op het punt elkaar de trouwbelofte te geven in de kerk. Juist omdat het zo'n heilig moment is, is het ook een moment dat ons voedt in intentie van het Koninkrijk. Juist daar kun je beseffen hoe belangrijk vergeving voor je broeder is, juist hier kun je de pijn van de breuk die ervaren.

-als u zich daar herinnert dat uw broeder iets tegen u heeft Ga heen, verzoen u eerst met uw broeder: Opmerkelijk, er staat hier niet 'dat je iets tegen je broeder hebt'. De pure gedachte dat iemand anders jón iets verwijt is onverdraaglijk op de plek waar het Koninkrijk zo tastbaar is. Om deze herinnering zwaarder te laten wegen dan zo'n heilig moment vraagt om een overvloedige bron van gerechtigheid. En dat is precies wat Jezus hier wil zeggen. Wanneer we in het Koninkrijk leren leven en daarmee dus ook onze gedachten, gevoelens, gewoontes en neigingen steeds meer gericht worden op de overvloedige gerechtigheid die daar te vinden is, dán is het op eens niet meer zo vreemd dat we tot zo'n stap bereid zijn. Wat leeft er in je hart? Inmiddels ook de liefde en overvloed van de Vader en zijn rijk?

C. Tweede positieve voorbeeld van gezindheid van het Koninkrijk (25-26)

Het tweede voorbeeld brengt ons in de rechtbank, waar iemand een aanklacht tegen ons indient. Hoe benaderen we onze 'tegenstander'?

-Stel u zo snel mogelijk welwillend op tegenover uw tegenpartij: als iets eenmaal voor de rechter komt is de tijd van praten meestal al voorbij. Voor een leerling in het Koninkrijk is een rechtszaak echter een beperking van wat gerechtigheid zou kunnen zijn. Daarom zegt Jezus: blijf zoeken naar een manier om je 'tegenstander' lief te hebben. Put uit de mogelijkheden van het Koninkrijk en zijn gerechtigheid om tot een oplossing te komen waaruit Gods bemoeienis blijkt. Durf te handelen op de manier van het Koninkrijk en laat je verrassen.

-U zult daar beslist niet uitkomen: tot het gaatje gaan voor de rechter levert uiteindelijk vaak hele wrange vruchten op. Jezus verbiedt het niet om naar de rechter te gaan (zelfs tussen gelovigen kan dat een laatste mogelijkheid zijn, maar naar zijn overtuiging is er zoveel overvloed in het Koninkrijk te vinden dat er soms echt iets anders mogelijk is.

De (mogelijke) betekenis voor vandaag

-Jezus komt hier tot een diepgravende diagnose van het menselijke hart. Daarmee helpt Hij ons te beseffen dat onze conflicten en oorlogen veel diepere wortels hebben dan we geneigd zijn te denken. Vaak komen we met onze 'oplossingen' niet verder dan de gerechtigheid van de schriftgeleerden en Farizeeën: maatregelen voor de bühne, die de wortel niet aanpakken. Denk aan de roep om zwaardere straffen in politiek of het grijpen naar de wapens en keiharde vergelding in de oorlog. Hoe begrijpelijk deze reacties ook zijn, zwaardere gevangenisstraffen en genadeloos geweld pakken de problemen niet bij de wortel aan, maar versterken de toekomstige problemen zelfs vaak. Jezus leert in alle eerlijkheid naar de wortels van het kwaad te gaan. Voor onszelf, maar ook in wat we om ons heen zien. Zijn we dat inmiddels aan het leren?

-De gemeenschap van leerlingen in het Koninkrijk is geroepen de spiralen van woede, minachting en ontmenselijking te doorbreken in liefde. Deze gemeenschap is een oefenplaats, waar kwaad-aardige neigingen kunnen worden vervangen door de goede intenties van het Koninkrijk. In de praktijk zijn leerlingen van Jezus daarmee vaak inwoners van twee koninkrijken: het Koninkrijk van

God en het koninkrijk van de wereld. Concreet: de overheid is vaak genoodzaakt de wapens te hanteren om het kwaad in te dammen. Dat is haar roeping en van de overheid vragen alleen te koersen op deze gezindheid van het Koninkrijk is onmogelijk. Maar in de gemeenschap van leerlingen geloven we dat geweld (zeker als deze gevuld is met woede, minachting en ontmenselijking) nooit tot herstel kan leiden. Daar oefenen we dus iets anders, om te beginnen in het klein. In het stukje van het Koninkrijk dat óns domein is mogen we groeien in iets anders, een leven in liefde en overvloedige gerechtigheid. Richting overheden getuigen we daarvan, met een profetische stem. Dit alles in de overtuiging dat als het Koninkrijk in volheid komt, de wapens zullen worden omgesmeed in ploegscharen en alle kwaadaardigheid zal zijn overwonnen door de liefde.

Verdiepende vragen

1. Herken je het dat kwaadaardigheid vandaag vaak wordt benaderd vanuit de (veel te oppervlakkige) 'gerechtigheid van de schriftgeleerden en Farizeeën'? Welke gevolgen heeft dat?
2. Ben je aan het leren om samen met Jezus de diepte in te gaan, ook die van je eigen hart?
3. Onderken je de ontorechte woede bij jezelf in relatie tot je naaste? Herken je de minachting die vaak in je woorden sluipt als je het hebt over mensen waar je het niet mee eens bent? Is er iemand in je leven die jij als 'dwaas' en dus als 'onmens' beschouwt?
4. Helpt het eerste positieve voorbeeld je om de overvloedige gerechtigheid van het Koninkrijk te beoefenen? Wat houdt je tegen?
5. Dezelfde vragen, maar dan bij het tweede positieve voorbeeld.

Oefening: Studeren en observeren

Conflicten, oorlogen en ruzies zijn overal. Wat Jezus ons in deze les geeft is een gereedschapskistje voor diepgaande diagnose. Het is enorm leerzaam om berichten uit de media over bijvoorbeeld de oorlog in het Midden-Oosten, maar ook scènes uit je favoriete tv-serie te onderzoeken met de vraag: zie ik hier woede, minachting en ontmenselijking aan het werk? En hoe zou het dan vervolgens anders kunnen?

Doe dat de komende tijd regelmatig bewust.

Memoriseer

De HEERE is mijn Herder,
mij ontbreekt niets.

Hij doet mij neerliggen in grazige weiden,

Hij leidt mij zachtjes naar stille wateren.

Hij verkwikt mijn ziel,

Hij leidt mij in het spoor van de gerechtigheid,
omwille van Zijn Naam.

Al ging ik ook door een dal vol schaduw van de dood,

ik zou geen kwaad vrezen, want U bent met mij;

Uw stok en Uw staf,

die vertroosten mij.

5 U maakt voor mij de tafel gereed

voor *de ogen van* mijn tegenstanders;

U zalft mijn hoofd met olie,

mijn beker vloeit over.